

Correctievoorschrift HAVO

2009

tijdvak 2

aardrijkskunde

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regel

Voor dit examen kunnen maximaal 52 scorepunten worden behaald.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Wereld

Opgave 1 – Speciale Economische Zones in India

- 1 maximumscore 1**
In India liggen de SEZ's meer verspreid over het hele land en in China liggen ze alleen in de kustgebieden.
- 2 maximumscore 1**
Voorbeelden van een juist argument van de minister van Financiën zijn:
  - India loopt belastinginkomsten mis vanwege de fiscale faciliteiten die bedrijven in de SEZ's genieten.
  - Bedrijven hoeven geen douanerechten te betalen, waardoor India inkomsten misloopt.
- 3 maximumscore 1**
Voorbeelden van een juist argument van de minister van Volksgezondheid zijn:
  - Mensen raken huis en grond kwijt waardoor hun leefomstandigheden snel slechter worden.
  - De arbeidsomstandigheden in de bedrijven zijn slecht waardoor werknemers ziek worden.
- 4 maximumscore 1**
fragmentarische modernisering / duale economie
- 5 maximumscore 1**
India's positie is verschoven van periferie naar semi-periferie.

Vraag	Antwoord	Scores
6	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Voorbeelden van een juist negatief milieueffect op lokale schaal zijn (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – meer afval – meer geluidsoverlast – meer luchtvervuiling / smogvorming • Voorbeelden van een juist negatief milieueffect op mondiale schaal zijn (een van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – snellere uitputting van grondstoffen / energiebronnen – bijdrage aan het versterkt broeikas effect 	<p>1</p> <p>1</p>

Opgave 2 – Afrikaanse migranten

7	maximumscore 2	
	Voorbeelden van juiste redenen zijn: <ul style="list-style-type: none"> – De economische verschillen tussen Europa en Afrika nemen toe / Afrika blijft achter in de mondialisering. – De transportmogelijkheden van Afrika naar Europa nemen toe. – Er komt in Afrika steeds meer informatie over Europa beschikbaar. <p>per juiste reden</p>	<p>1</p>
8	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • Een voorbeeld van een juist gegeven voor Frankrijk is: een relatief hoog werkloosheidspercentage • Een voorbeeld van een juist gegeven voor Senegal of Ivoorkust: een groot percentage analfabeten in deze Afrikaanse landen 	<p>1</p> <p>1</p>
9	maximumscore 2	
	Uit de redenering moet blijken dat <ul style="list-style-type: none"> • microkredieten de mensen in Afrika in staat stellen een eigen bestaan op te bouwen • waardoor de reden vervalt om naar Europa te migreren 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aarde

Opgave 3 – De reizen van Columbus

- 10 maximumscore 1**
Uit het antwoord moet blijken dat Columbus daardoor op de heenreizen gebruik kon maken van de noordoostpassaat (op lagere breedte).
- 11 maximumscore 1**
Uit het antwoord moet blijken dat Columbus daardoor op de terugreizen gebruik kon maken van de westenwinden (op hogere breedte).
- 12 maximumscore 2**
- Lucht stroomt van een hogedrukgebied naar een lagedrukgebied 1
  - met op het noordelijk halfrond een afwijking naar rechts en op het zuidelijk halfrond een afwijking naar links 1
- 13 maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juiste uitleg is:
- De lucht in de hogere luchtlagen op 30 graden noorder- en zuiderbreedte is koud (oorzaak) 1
  - Koude lucht is zwaar en zakt naar het aardoppervlak (waardoor de luchtdruk zal toenemen) (gevolg) 1

Opgave 4 – Bodemaantasting in semi-aride gebieden (Sahelzone in Afrika)

- 14 maximumscore 2**
Uit de redenering moet blijken dat
- in mei de vegetatiebedekking geringer is dan in juli 1
  - vegetatie de bodem beschermt tegen aantasting 1
- 15 maximumscore 2**
- Er is weinig neerslag die stof kan vastleggen 1
  - De vegetatiebedekking is zeer gering 1
- 16 maximumscore 1**
de geulen in het landschap

Opmerking

Antwoorden die alleen uitgaan van hoogteverschillen zijn niet goed.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- 17 **maximumscore 1**
het stortbuikarakter van de neerslag / de zeer onregelmatige neerslag

Ontwikkelingsland – Indonesië

Opgave 5 – Platen tektoniek en de gevolgen ervan voor Indonesië

- 18 **maximumscore 1**
convectiestromen
- 19 **maximumscore 3**
In het antwoord moeten de volgende antwoordelementen aanwezig zijn:
- 1: De bodembeweging tilt de waterkolom (boven het epicentrum) op 1
  - 2: Er ontstaan aan de oppervlakte van de oceaan boven het epicentrum krachtige/snelle golven / de (zo ontstane) golven planten zich voort door de oceaan 1
  - 3: Richting kust wordt het steeds ondieper waardoor de golven afgeremd worden aan de onderkant en aan hoogte winnen (en de tsunami slaat met verwoestende kracht op de kust) 1
- 20 **maximumscore 3**
De juiste voorwaarden voor het ontstaan van een lahar zijn:
- de aanwezigheid van los materiaal (als as en puimsteen afkomstig van een vulkaanuitbarsting)
  - de aanwezigheid van reliëf
  - overvloedige neerslag / de aanwezigheid van water
- per juiste voorwaarde 1
- 21 **maximumscore 1**
explosief eruptietype

Opgave 6 – Natuurlijke hulpbronnen

22 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste fysischgeografische factoren zijn:

- ligging in bergachtige gebieden
- ligging in dichtbeboste gebieden / oerwouden / ondoordringbare vegetatie
- archipelkarakter van het land / uitgestrektheid van het eilandenrijk
- het tropische klimaat / A-klimaat

per juiste factor

1

23 maximumscore 2

Uit de redenering moet blijken dat

- hierdoor de waarde van het hout(product) toeneemt
- zodat de inkomsten uit export voor Indonesië kunnen stijgen

1

1

24 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste redenen zijn:

- In Indonesië zijn veel conflicten.
- In Indonesië is veel corruptie.
- In Indonesië wordt veel aan vriendjespolitiek gedaan.

per juiste reden

1

Leefomgeving

Opgave 7 – Venlo: duurzame stad, kennisstad en draaipunt

25 maximumscore 2

Voorbeelden van juiste factoren zijn:

- Venlo ligt aan een belangrijke route van goederenstromen vanuit Rotterdam naar het Europese achterland.
- In Venlo komen de verschillende autowegen, waterwegen en spoorlijnen bij elkaar.
- In de regio Venlo ligt een groot aantal tuinbouwbedrijven.

per juiste factor

1

26 maximumscore 1

publiekprivate samenwerking

Vraag	Antwoord	Scores
27	maximumscore 2 Voorbeelden van een juiste redenering zijn:	
	• De creatieve stad trekt hoogopgeleide arbeidskrachten en innovatieve bedrijven aan	1
	• die een multipliereffect veroorzaken (of een omschrijving daarvan)	1
	of	
	• Mensen met creatieve beroepen hebben vaak een meer dan gemiddeld inkomen (en besteden veel)	1
	• waardoor de lokale dienstensector een economische impuls krijgt	1
28	maximumscore 2 Een voorbeeld van een redenering waarin de A74 negatief bijdraagt aan duurzame ontwikkeling is:	
	• De aanleg van nieuwe infrastructuur leidt tot meer verkeer	1
	• meer verkeer leidt tot meer luchtverontreiniging	1
	of	
	Een voorbeeld van een redenering waarin de A74 positief bijdraagt aan duurzame ontwikkeling is:	
	• De aanleg van nieuwe infrastructuur vermindert filevorming / langzaam rijdend verkeer	1
	• hoe minder het verkeer hoeft te remmen en weer op te trekken, des te minder uitstoot van verontreinigende uitlaatgassen er is	1

Opgave 8 – De Waal

29	maximumscore 3 Uit de redenering moet blijken dat	
	• door de aanleg van kribben het rivierbed smaller wordt	1
	• waardoor de rivier sneller stroomt / de stroomdraad meer centraal in de bedding blijft	1
	• waardoor de vaargeul op diepte blijft	1
30	maximumscore 1 bescherming van de rivieroever tegen erosie	
31	maximumscore 2 Uit de uitleg moet blijken dat	
	• Haaften, liggend in een binnenbocht, bij hoge waterstanden een obstakel vormt voor de rivier (oorzaak)	1
	• waardoor het water alleen via de brede uiterwaarden langs de buitenbocht kan wegstromen (gevolg)	1

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 26 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

---

bron 1	vrij naar: Tijdschrift India NU, nummer 165, januari-februari 2007
bron 2 en 3	vrij naar: Cito
bron 4	vrij naar: Steven Adolf, NRC Handelsblad, 11 juli 2006
bron 5	vrij naar: De ontdekking van Amerika: scheepsjournaal 1492-1493 Christoffel Columbus, SUN Nijmegen, 1992
bron 6	vrij naar: Morgan, R.P.C., Soil Erosion & Conservation, Longman, 1995
bron 7	bron: Geographische Rundschau, nummer 10, oktober 2000
bron 8	bron: Cito
bron 9	vrij naar: Dr. Bernd Andeweg, Vrije Universiteit Amsterdam, 2006
bron 10, 11, 12 en 13	vrij naar: NRC Handelsblad, 4 augustus 2007
bron 14	bron: ANWB Topografische Atlas Nederland 1:50.000, Den Haag, 2005